

فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۹، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۳، شماره پیاپی ۱۱۴

M.Saghaei
M. Alizadeh

محسن سقانی عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور، گروه جغرافیا
محمد علیزاده دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور مرکز فریمان

E-mail: mohsensaghaei@yahoo.com

صص: ۶۰-۴۱

شماره مقاله: ۹۶۷

پذیرش: ۹۲/۱۲/۸

وصول: ۹۲/۳/۲۷

بررسی چالش‌ها، فرصت‌ها و راهکارهای توسعه گردشگری روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بیابانه، گرمه و مصر، از شهرستان خور و بیابانک)

چکیده

گردشگری روستایی یکی از شاخص‌های صنعت گردشگری است که با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی موجود در روستاها می‌تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستاییان، حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی و تاریخی و در نهایت توسعه یکپارچه و پایدار روستا ایفا کند.

تغییرات سریع در نواحی روستایی و نیاز روستاها به فرصت‌های شغلی از یک طرف و توجه به گردشگری به عنوان عنصری کلیدی در توسعه و احیای نواحی روستایی از طرف دیگر، نیاز به درک اساسی گردشگری روستایی را بیشتر کرده است.

بدین منظور، در این مقاله با استفاده از مدل SWOT به بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری روستایی در روستاهای خور و بیابانک پرداخته، همچنین، با استفاده از مدل TCI فصول مناسب گردشگری در این روستاها مشخص شده است.

نتایج حاصل مشخص می‌کند که وجود منابع جذاب طبیعی و فرهنگی، قرارگیری روستاهای این ناحیه در کنار کویر و مسیر پرتردد مسافران مشهد در نزدیکی خور و بیابانک، به ترتیب با امتیاز وزنی ۳۲/۲۸ و ۱۸/۱۸ به عنوان مهمترین نقاط قوت، کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی، تخریب آثار فرهنگی و طبیعی منطقه و مهاجرت از این روستا به ترتیب با امتیاز وزنی ۲۸/۲۴ و ۲۰/۲۰ به عنوان مهمترین نقاط ضعف، همچنین، جایگاه توریستی اصفهان با امتیاز وزنی ۴۰/۴۰، قرارگیری شهرستان خور و بیابانک در مسیر پرتردد اصفهان-یزد-مشهد با امتیاز وزنی ۲۴/۲۴ و جایگاه جغرافیایی خور و بیابانک با امتیاز وزنی ۲۰/۲۰ مهمترین فرصت‌ها و تشدید فاصله اقتصادی بین اصفهان و سایر شهرستان‌های استان با امتیاز وزنی ۲۰/۲۰، مهاجرت از روستاهای خور به طرف اصفهان با امتیاز وزنی ۱۸/۱۸ و کمبود اعتبارات کافی برای توسعه گردشگری در این منطقه با امتیاز ۱۶/۱۶ مهمترین تهدیدها محسوب می‌شود. همچنین، فصول بهار و پاییز بهترین فصول گردشگری در این شهرستان هستند.

واژه‌های کلیدی: گردشگری روستایی، شهرستان خور و بیابانک، توسعه گردشگری، مدل SWOT - مدل TCI

مقدمه

خور و بیابانک در ۲۸۰ کیلومتری شمال شرقی شهر ناین بر سر راه ناین به طبرس قرار گرفته است. این شهر در دل کویر با آب و هوایی گرم، خانه‌هایی با دیوارهای بلند و بام‌هایی گنبدی شکل و بادگیرهای زیبا جلوه‌ای از معماری کویری در استان اصفهان را به نمایش گذاشته است. در این شهرستان، روستاهای متعددی، از جمله: بیاضه، گرمه، مصر، عروسان و.. وجود دارند و دارای مشکلاتی به این شرح هستند: تخریب بافت سنتی و اماکن جاذب گردشگری، نبود خدمات زیربنایی برای جذب و اسکان گردشگران، عدم نگهداری بهینه از اماکن جاذب گردشگری و مهاجرت ساکنان روستاها به علت کمبود فرصت‌های شغلی و درآمد به طرف کلان‌شهرها و کاهش جمعیت روستاهای منطقه (جدول-های ۱، ۲ و ۳).

جدول ۱) خانوار، جمعیت و بعد خانوار روستای بیاضه

روستای بیاضه	۱۳۸۸	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	۱۳۴۵
خانوار	۷۴	۱۰۳	۱۲۰	۱۲۳	۱۳۴	۱۵۸
جمعیت	۲۱۹	۳۲۵	۴۳۱	۶۰۳	۵۱۹	۶۵۲
بعد خانوار	۳	۳/۲	۳/۶	۴/۹	۳/۹	۳/۹

جدول ۲) جمعیت، خانوار و بعد خانوار روستای گرمه

روستای گرمه	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	۱۳۴۵
خانوار	۹۱	۹۷	۱۱۴	۹۸	۹۲
جمعیت	۲۸۳	۳۶۳	۵۲۴	۲۵۸	۴۰۳
بعد خانوار	۳/۱	۳/۷	۴/۶	۲/۶۳	۴/۴

جدول ۳) جمعیت، خانوار، بعد خانوار روستای مصر

روستای مصر	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	۱۳۴۵
خانوار	۴۰	۴۰	۳۹	۵۷	۶۳
جمعیت	۱۸۴	۱۷۵	۲۰۸	۲۷۶	۲۸۹
بعد خانوار	۴/۶	۴/۴	۵/۳	۴/۸	۴/۶

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن و فرهنگ آبادی‌های شهرستان ناین

بسیاری از برنامه ریزان و سیاستگذاران توسعه از فعالیت‌های گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. زمانی که شرایط ملی و منطقه‌ای اجازه گسترش و توسعه گردشگری بین‌المللی را ندهد، توسعه گردشگری داخلی به ویژه در مناطق محروم می‌تواند نقش مهمی در توسعه این مناطق ایفا کند. امروزه گردشگری روستایی می‌تواند ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، رفاه و بهبود معیشت مردم، حفظ هویت و فرهنگ نواحی روستایی، حفظ محیط زیست و ثبات و پایداری جمعیت در روستا را به همراه داشته باشد. شهرستان خور و بیابانک جزو مناطق مستعد برای جذب گردشگر داخلی و خارجی است و با توجه به پتانسیل‌های متعدد گردشگری (کویرگردی، وجود آثار تاریخی و فرهنگی، اکوتوریسم و...) در این منطقه با شناخت نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها می‌توان برای توسعه گردشگری و توسعه منطقه، پایداری جمعیت، ایجاد اشتغال و کسب درآمد برای ساکنان برنامه‌ریزی نمود.

در خصوص گردشگری روستایی پژوهش‌های متعددی انجام شده است که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود: میرکتولی و مصدق (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی وضعیت صنعت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی دهستان استرآباد شهرستان گرگان» به این نتیجه رسیده‌اند که گردشگری در توسعه صنایع دستی و کسب درآمد برای اهالی دهستان استرآباد تأثیر دارد.

قدمی، علیقلی‌زاده و آنامرادنژاد (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی نقش گردشگری در تغییرات کاربری اراضی شهری در شهرستان نوشهر» به این نتیجه رسیده‌اند که گردشگری در حوزه مورد مطالعه، باعث ایجاد تغییرات در کاربری اراضی باغات و جنگل و تخریب منابع طبیعی و گردشگری شده است.

سبحانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای به شناخت پتانسیل‌های گردشگری منطقه آبگرم سردابه در استان اردبیل پرداخته و به این نتیجه رسیده است که مهمترین عامل جذب گردشگر در این منطقه عوامل محیطی و آب و هوایی است.

رزم آور (۱۳۸۹) در پایان نامه کارشناسی با عنوان «بررسی مشکلات و موانع اکوتوریسم یاسوج» به این نتیجه رسیده است که کمبود امکانات رفاهی و خدمات، از مهمترین موانع توسعه گردشگری یاسوج است.

ابراهیم زاده و آقاسی زاده (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر عوامل مؤثر بر گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار» به این نتیجه رسیده‌اند که کمبود امکانات بهداشتی، پایین بودن سطح بهداشت و عدم سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری به عنوان عوامل تهدید کننده توسعه گردشگری چابهار است.

ضرابی، محمدی و باباخانزاده (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر جاذبه‌ها و تسهیلات گردشگری در منطقه اورمانات به این نتیجه رسیده‌اند که وجود جاذبه‌های طبیعی، برخورد مردم، امنیت منطقه و بازارچه‌های مرزی از عوامل جذب گردشگر در این منطقه است.

با توجه به موضوع پژوهش، اهداف زیر را برای انجام آن می‌توان برشمرد:

- ۱- بررسی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های حاکم بر گردشگری روستایی شهرستان خور و بیابانک؛
 - ۲- ارائه مناسبترین راهکارها برای توسعه صنعت گردشگری روستایی و پایداری جمعیت روستاهای منطقه.
- برای دستیابی به اهداف پژوهش سؤالات و فرضیات زیر تدوین گردید:
- چالش‌ها و تنگناهای گردشگری در روستاهای خور و بیابانک چیست؟
 - فرصت‌ها و ظرفیت‌های گردشگری در روستاهای خور و بیابانک چیست؟

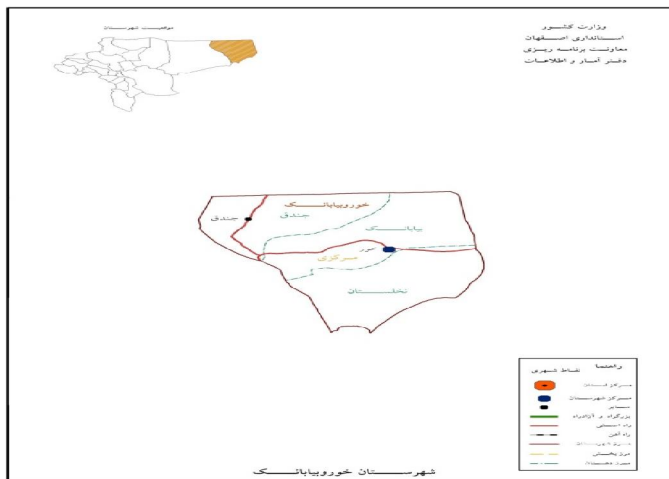
- به نظمی رسد کمبود امکانات زیرساختی مهمترین چالش صنعت گردشگری منطقه است.
- به نظر می رسد فصول بهار و پاییز مناسبترین فصول گردشگری شهرستان خور و بیابانک است.

داده ها و روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات اسنادی، کتابخانه ای و بررسی های میدانی است و با استفاده از ابزار پرسشنامه، اطلاعات هواشناسی شهرستان و با کاربرد مدل های TCI، SWOT و نرم افزار SPSS به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه ساکنان روستاهای گرمه، عروسان، بیاضه، مصر و همچنین، گردشگران وارد شده به روستاهای فوق طی دوره پژوهش (فصل بهار) است. پرسشنامه ای تهیه و به طور تصادفی بین ۳۰ نفر از اهالی و بیست نفر از گردشگران توزیع گردید.

محدوده پژوهش

منطقه مورد مطالعه در شرق اصفهان در مدار ۵۵ درجه طول شرقی و ۳۲ درجه عرض شمالی در کمربند بیابانی نیمکره شمالی قرار گرفته است. دارای آب و هوایی بیابانی و میانگین بارندگی کمتر از ۱۰۰ میلی متر، حداقل دمای مطلق ۱۴- درجه سیلیسیوس و حداکثر دمای مطلق ۴۷ درجه سیلیسیوس است (شکل ۱) (WWW.KHOORMET.IR). از شمال با استان سمنان، از جنوب با استان یزد، از غرب با کاشان و از شرق به استان خراسان محدود می شود.

شکل ۱) موقعیت شهرستان خور و بیابانک

این منطقه دارای روستاهای مصر، گرمه، عروسان، بیاضه و.. است که دارای پتانسیل های متعدد گردشگری هستند ولیکن به علت کمبود فرصت های شغلی و پایین بودن سطح درآمد، جمعیت روستاهای شهرستان تقریباً به نصف کاهش پیدا کرده است جدول های (۱، ۲ و ۳).

مفاهیم، دیدگاهها و مبانی نظری

۱- تعاریف و مفاهیم

گردشگری^۲: عبارت است از هرآنچه به گردشگری و خدمات وابسته به آن مربوط می شود. این تعریف شامل همه فعالیت های مربوط به فرآیند جذب گردشگران و پذیرایی از آنان، سازمان های مسافرتی، دولت های مبدأ و دولت های میزبان و مردم محلی می شود (زاهدی، ۱۳۸۳: ۱).

گردشگر^۳: گردشگر کسی است که به قصد گذران اوقات فراغت، کسب و کار و اهداف دیگر، مدتی کمتر از یک سال متوالی را در سفر و اقامت خارج از اقامتگاه معمول خود می گذراند (رنجبران و زاهدی، ۱۳۸۴: ۱۲).

گردشگری روستایی^۴: عبارت است از فعالیت ها و گونه های مختلف گردشگری در محیط های مختلف روستایی و پیرامون آنها که دربردارنده آثار مثبت و منفی برای محیط های روستا، انسان و طبیعت است (سقای، ۱۳۸۳: ۱۱۲).

۲- دیدگاهها و مبانی نظری

واژه توریسم از دو بخش تشکیل شده است. تور به معنای سفر، گشت، مسافرت و ایسم که به مکتب یا اندیشه فکری اشاره دارد. بنابراین، توریسم یعنی مکتبی که پایه فکری آن سیاحت و گردشگری است (شکوری، مهسا، ۱۳۸۸: ۴۲).

در بحث گردشگری رشته های مختلف علمی، از جمله: اقتصاد، جغرافیا، جامعه شناسی، حمل و نقل و علوم سیاسی صاحب نظر هستند:

جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، از جمله رشته هایی است که با جامع نگری خاص سعی دارد بر پدیده های فرهنگی - تاریخی در کنار پدیده های طبیعی به عنوان کانون تأثیر گذار، راهکارهای مطلوب را در زمینه توسعه گردشگری؛ به ویژه اکوتوریسم ارائه دهد. اغلب گردشگران بیش از هر چیز به آب و هوا، فرهنگ و طبیعت مقصد خود علاقه مند هستند. لذا بررسی و شناخت موقعیت مکانی از دیدگاه جغرافیا؛ مثل محیط، اقلیم، آب و هوا و جاذبه های طبیعی مورد توجه قرار می گیرد (www.noorportal.net).

از دیدگاه جامعه شناسی: گردشگری، محیط، فرهنگ، هنر، سبک زندگی، ارتباطات، اعتقاد و نوع توسعه را در یک جامعه تحت تأثیر قرار می دهد و به علت رابطه متقابلی که بین جوامع و صنعت گردشگری وجود دارد، بررسی علمی و پژوهش میدانی با عنوان شناخت جامعه شناسی گردشگری مورد نیاز است. این که مردم به چه انگیزه ای سفر می کنند، کدام مکان را به عنوان مقصد انتخاب می کنند، سفر چه اثری بر آنان دارد و مسافران چه اثری بر روی جامعه میزبان و محیط می گذارند، همه در زمره جامعه شناسی است (www.hamshahriinline.ir).

از دیدگاه علوم سیاسی، گردشگری موجب نوع دوستی و همکاری بین المللی می شود؛ زیرا باعث آشنایی ملل با دیگر فرهنگها و در نتیجه نزدیک شدن دولت ها به یکدیگر می شود (www.modiryar.com).

2-Tourism

3-Tourist

۴-Rural Tourism

صاحب‌نظران علم اقتصاد معتقدند گردشگری به عنوان سومین صنعت بزرگ دنیا، علاوه بر اشتغال‌زایی باعث تحصیل ارز، تأمین آرامش، توزیع عادلانه ثروت و تبادل فرهنگ می‌شود. با ورود هر گردشگر، زمینه اشتغال ۳ تا ۵ نفر ایجاد می‌گردد و در آینده نزدیک این صنعت به بهترین شاخص اقتصادی هر کشور تبدیل خواهد شد (www.tourismroham.com).

صاحب‌نظران صنعت حمل و نقل معتقدند ارتباط متقابلی بین حمل و نقل و گردشگری وجود دارد. گردشگری برای جا به جایی گردشگران احتیاج به حمل و نقل دارد و صنعت حمل و نقل نیز برای تأمین هزینه‌های خود به گردشگری وابسته است (سقایی، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

تجزیه و تحلیل مسائل گردشگری روستایی خور و بیابانک به روش swot

به منظور ارائه راهکارها و تجزیه و تحلیل مسائل گردشگری روستاهای خور و بیابانک، شناخت عوامل چهارگانه مدل SWOT در جهت رفع نقاط ضعف و تهدیدها و بهبود قوت‌ها و فرصت‌ها امری ضروری است (گلکار، ۱۳۸۴: ۲۱) که به بررسی آنها پرداخته می‌شود.

بررسی عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری روستایی خور و بیابانک

یکی از نواحی که قابلیت‌های زیادی برای گسترش گردشگری کویر و روستایی دارد، شهرستان خور و بیابانک است. ساکنان این شهرستان به علت کمبود فرصت‌های شغلی و درآمد به طرف شهرهای بزرگ در حال مهاجرت هستند و به علت عدم نگهداری، آثار تاریخی و فرهنگی نیز در حال تخریب است؛ در حالی که موقعیت ترانزیتی - ارتباطی منطقه، شرایط منحصر به فرد طبیعی ظرفیت‌ها و توان‌های اکوتوریستی این منطقه می‌تواند در توسعه صنعت گردشگری و جذب گردشگر داخلی و خارجی مؤثر باشد و تثبیت و پایداری جمعیت روستاها را به همراه داشته باشد. در این مرحله به بررسی عوامل خارجی مؤثر بر ناحیه مورد مطالعه، به منظور شناخت فرصت‌ها و تهدیدهای مؤثر بر توسعه گردشگری در ناحیه مورد نظر پرداخته می‌شود (جدول‌های ۴ و ۵).

با توجه به جدول (۴) مهمترین فرصت‌هایی که برای توسعه گردشگری روستایی از دیدگاه پرسش‌شوندگان (مسئولان و مدیران شهری، مردم) با آن روبه‌روست، عبارتند از:

جایگاه برجسته توریستی استان اصفهان در خاورمیانه با امتیاز وزنی ۰/۴۰ به عنوان اولین فرصت، قرارگیری شهرستان خور و بیابانک در مسیر استان‌های یزد، اصفهان و خراسان با امتیاز وزنی ۰/۲۴ به عنوان دومین فرصت و جایگاه جغرافیایی مناسب شهرستان خور و بیابانک و رونق اقتصادی؛ بویژه در بخش صنعت گردشگری در شهرستان خور و بیابانک، هر دو با امتیاز وزنی ۰/۲۱ در اولویت بعدی قرار دارند. همچنین، بر اساس اطلاعات جدول (۵) تشدید فاصله فاحش اقتصادی بین منطقه اصفهان و سایر مناطق استان به علت استقرار اکثریت قریب به اتفاق مراکز اقتصادی استان در منطقه اصفهان و عدم استقرار آن در سایر مناطق، با امتیاز وزنی ۰/۲۰ به عنوان مهمترین تهدید، تأثیرات شهرهای بزرگ اطراف به علت وجود امکانات و خدمات بر مهاجرت از مجموعه روستاهای خور و بیابانک و اختلاف شدید جمعیتی بین اصفهان و سایر شهرهای دیگر منطقه و از بین رفتن خصوصیات طبیعی منطقه، با امتیاز وزنی ۰/۱۸ و عدم

برنامه ریزی مناسب و تأمین اعتبارات کافی در خصوص توسعه صنعت گردشگری روستایی در این منطقه توسط مسؤولان و اثرهای اکولوژیکی نامطلوب، با امتیاز وزنی ۰/۱۶ به عنوان تهدیدهای منطقه در خصوص توسعه گردشگری به شمار می آیند.

جدول (۴) تجزیه و تحلیل عوامل خارجی در فرصتها

امتیاز بندی	درجه بندی	وزن	فرصتها
۰/۴۰	۴	۰/۰۱	۱- جایگاه برجسته توریستی استان اصفهان در خاورمیانه
۰/۲۴	۴	۰/۰۶	۲- قرارگیری شهرستان خور و بیابانک در مسیر استانهای یزد، اصفهان و خراسان
۰/۲۱	۳	۰/۰۱	۳- جایگاه جغرافیایی مناسب شهرستان خور و بیابانک
۰/۲۱	۳	۰/۰۱	۴- رونق اقتصادی بویژه در بخش صنعت گردشگری در خور و بیابانک
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۵- قرارگیری شهرستان در استان اصفهان که از نظر جمعیتی سومین استان پرجمعیت کشور است.
۰/۱۰	۳	۰/۰۵	۶- بهبودی نسبی وضع اقتصادی مردم و زیاد شدن مسافرت های تفریحی و گردشگری
۰/۰۹	۲	۰/۰۳	۷- نتایج و پیامدهای منفی ناشی از شهرنشینی بی رویه به علت مهاجرت های زیاد از مناطق روستایی
۰/۰۶	۲	۰/۰۲	۹- وجود مراکز مهم آموزش عالی در سطح استان
۰/۰۴	۱	۰/۰۳	۱۰- قابل توجه بودن کویر و روستاهای حاشیه آن برای توریست های خارجی؛ مخصوصا اروپایی
۰/۰۲	۱	۰/۰۱	۱۱- جالب بودن روستاها و فرهنگ مردم روستاهای حاشیه کویر برای مردم

جدول ۵) تجزیه و تحلیل عوامل خارجی در تهدیدها

امتیاز بندی	درجه بندی	وزن	تهدیدها
۰/۲۰	۴	۰/۰۵	۱- تشدید فاصله اقتصادی بین منطقه اصفهان و سایر مناطق استان به علت استقرار اکثر مراکز اقتصادی استان در منطقه اصفهان
۰/۱۸	۲	۰/۰۹	۲- تأثیر شهرهای بزرگ اطراف بر مهاجرت از مجموعه روستاهای خور و بیابانک
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۳- اختلاف شدید جمعیتی بین اصفهان و سایر شهرهای منطقه و از بین رفتن خصوصیات طبیعی
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۴- اثرهای اکولوژیکی نامطلوب
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	۵- عدم برنامه ریزی مناسب و تأمین اعتبارات در خصوص توسعه گردشگری روستایی توسط مسئولان
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۶- پیدایش بحران آب در ایران مرکزی
۰/۱۴	۲	۰/۰۱	۷- عدم تعادل منطقه‌ای به علت تمرکز بیش از حد صنایع و جمعیت
۰/۰۹	۲	۰/۰۳	۸- خطر ماسه‌های روان و از بین بردن زمین‌های قابل کشت منطقه
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۹- خطر تخلیه شدن کامل روستاها و تخریب این روستاها و از بین رفتن منابع و خدمات موجود
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱۰- فرصت‌های شغلی موجود در بیرون از روستاهای شهرستان خور و بیابانک
۲/۹۷		۱۰۰	جمع فرصت‌ها و تهدیدها

بررسی عوامل داخلی مؤثر بر گردشگری روستایی خور و بیابانک

هدف این مرحله سنجش محیط داخلی ناحیه مورد مطالعه برای شناسایی نقاط قوت و ضعف است که در جدول های ۶ و ۷ ارائه شده است.

جدول ۶) خلاصه نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	نقاط قوت
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	۱- وجود منابع جاذب طبیعی و فرهنگی در مجموعه روستاهای شهرستان خور و بیابانک که می تواند در توسعه صنعت گردشگری این روستاها مؤثر باشد.
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۲- به خاطر قرارگیری این روستاها در کنار کویر می توان از جاذبه های کویر گردی در جذب گردشگر استفاده کرد.
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۳- تردد مسافران زیادی که از کمربندی کنار شهر خور به قصد زیارت به استان خراسان می روند می توان با برنامه ریزی صحیح آنها را به عنوان گردشگر به این روستاها جذب کرد.
۰/۰۹	۳	۰/۰۳	۴- شبکه ارتباطی تقریباً مناسب بین شهر خور و مجموعه روستاهای آن
۰/۰۸	۲	۰/۰۴	۵- عدم ناهمواری ها و موانع طبیعی در بالا بردن ضریب ایمنی برای گردشگران شهرستان خور و بیابانک
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۶- تمرکز عناصر مهم کشاورزی، جمعیتی، فرهنگی، علمی، تاریخی و سیاحتی در شهرستان خور و بیابانک
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۷- عدم وجود موانع فیزیکی در ایجاد و گسترش زیر ساخت های اصلی صنعت گردشگری در این روستاها
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	۸- عدم آلوده کننده های محیطی در این شهرستان
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۹- فرهنگ مهمان نوازی خوب ساکنان روستاهای شهرستان خور و بیابانک
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۱۰- آیین ها و مراسم خاص موجود در منطقه
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	۱۱- کم بودن فاصله بین روستاهای شهرستان خور و بیابانک
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	۱۲- مناسب بودن هزینه اسکان و حمل و نقل
۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۱۳- امنیت خوب منطقه
۰/۰۲	۲	۰/۰۱	۱۴- متنوع بودن منابع جاذب گردشگری در منطقه

با توجه به اطلاعات جدول (۶) از دیدگاه پرسش شوندگان، مهمترین نقاط قوتی که مجموعه روستاهای شهرستان خور و بیابانک از آن برخوردار است، عبارتند از: وجود منابع جذاب طبیعی و فرهنگی با امتیاز وزنی ۰/۳۲ در مرتبه اول، قرار گرفتن این روستاها در کنار کویر و وجود پتانسیل‌های کویر گردی در این روستاها با امتیاز وزنی ۰/۲۸ در مرتبه دوم، تردد مسافران زیادی که از کمربندی کنار شهر خور به قصد زیارت به استان خراسان می‌روند و می‌توان با برنامه ریزی صحیح آنها را به عنوان گردشگر به این روستاها جذب کرد با امتیاز وزنی ۰/۱۸ در مرتبه سوم، همچنین عدم موانع فیزیکی، فرهنگ مهمان نوازی ساکنان، آیین و مراسم خاص، فاصله کم روستاها با همدیگر، تنوع منابع جذاب گردشگری و... از نقاط قوت توسعه گردشگری روستاهای شهرستان محسوب می‌شوند.

جدول (۷) خلاصه نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی

امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	نقاط ضعف
۰/۰۶	۲	۰/۰۳	۱- عدم گسترش خدمات دهی بخش حمل و نقل عمومی به مجموعه روستاهای شهرستان خور و بیابانک و هزینه‌های گزاف برای گردشگران
۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۲- تغییرات اقلیمی و وجود ماسه‌های روان در مجموعه روستاهای خور و بیابانک
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	۳- عدم پوشش گیاهی و کشاورزی مناسب
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۴- کمبود منابع آب و خاک در مجموعه روستاهای شهرستان خور و بیابانک
۰/۲۰	۴	۰/۰۵	۵- مهاجرت نیروی جوان این روستاها به علت کمبود شغل
۰/۱۵	۳	۰/۰۵	۶- فقدان مراکز و ارگان‌های آموزش دهنده به اهالی و ساکنان این روستاها در خصوص اهمیت این روستاها در صنعت توریسم
۰/۲۴	۳	۰/۰۸	۷- تخریب منابع جذاب گردشگر (طبیعی و فرهنگی) این روستاها به خاطر عدم رسیدگی مناسب
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	۸- کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی برای جذب گردشگر
۳/۰۷		۱/۰۰	جمع

با توجه به اطلاعات جدول (۷) از نظر پرسش شوندگان کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی برای جذب گردشگر با امتیاز ۰/۲۸ در مرتبه اول، تخریب منابع جذاب گردشگر (طبیعی و فرهنگی) روستاها به علت عدم رسیدگی مناسب با امتیاز وزنی ۰/۲۴ در مرتبه دوم و مهاجرت نیروی جوان روستاها به علت کمبود شغل با امتیاز وزنی ۰/۲۰ در مرتبه سوم، مهم‌ترین نقاط ضعف توسعه گردشگری در شهرستان محسوب می‌شوند.

جدول ۸) خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل راهبردی (استراتژیک)

برنامه ریزی			امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن	عوامل راهبردی (استراتژیک)
بلند مدت	میان مدت	کوتاه مدت				
*	*		۰/۳۶	۴	۰/۰۹	S1- با توجه به اینکه در جذب گردشگر ...
*		*	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	S2- به خاطر قرار گیری این روستاها ...
		*	۰/۲۴	۳	۰/۰۸	S3- تردد مسافران زیادی که...
*	*	*	۰/۳۶	۴	۰/۰۹	W1- کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی برای جذب گردشگر
*	*	*	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	W2- تخریب منابع جاذب گردشگر ...
		*	۰/۲۴	۴	۰/۰۶	W3- مهاجرت نیروی جوان این ...
*		*	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	O1- جایگاه برجسته توریستی شهر ...
		*	۰/۲۸	۴	۰/۰۷	O2- قرار گیری شهرستان خور و ...
*	*	*	۰/۲۷	۳	۰/۰۹	O3- جایگاه جغرافیایی مناسب ..
		*	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	O4- رونق اقتصادی بویژه در بخش ...
*		*	۰/۳۶	۴	۰/۰۹	T1- تشدید فاصله فاحش اقتصادی بین ...
*		*	۰/۳۲	۴	۰/۰۸	T2- تأثیرات شهرهای بزرگ اطراف به ...
*		*	۰/۲۴	۳	۰/۰۸	T3- اختلاف شدید جمعیتی بین اصفهان و ...
*		*	۰/۲۱	۳	۰/۰۷	T4- عدم برنامه ریزی مناسب ...
			۳/۹۴		۱/۰۰	جمع

در جدول های ۹ و ۱۰ اولویت بندی هریک از اجزای مدل SWOT به نسبت تأثیرگذاری آنها، به صورت نزولی تنظیم شده است. SWOT به طور ساده به عنوان ابزار بررسی قوتها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای محیط برون سازمانی است و حروف اول واژگان انگلیسی عبارتند از: Strength (S) به معنی قوت، Weakness (W) به معنی ضعف، Opportunity (O) به معنی فرصت و Threats (T) به معنی تهدید. درحقیقت، ابزاری است که عموماً برای کنار هم قرار دادن یافته‌های تحلیل، فشارهای خارجی و قابلیت‌های داخلی استفاده می شود (سبحانی، ۱۳۸۹: ۱۱۶).

جدول ۹) اولویت بندی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در توسعه گردشگری روستایی

شماره	اولویت بندی نقاط قوت (S)	اولویت بندی نقاط ضعف (W)	اولویت بندی فرصت‌ها (O)	اولویت بندی تهدیدها (T)
۱	با توجه به اینکه در جذب گردشگر و توسعه صنعت گردشگری ...	کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی	جایگاه برجسته توریستی شهر اصفهان در خاورمیانه	تشدید فاصله فاحش اقتصادی بین منطقه اصفهان و سایر مناطق ...
۲	قرار گیری این روستاها در کنار کویر ...	تخریب منابع جاذب گردشگری (طبیعی و فرهنگی) این روستاها	قرار گیری شهرستان خور و بیابانک در مسیر بین ...	تأثیرات شهرهای بزرگ اطراف به علت امکانات و خدمات بر ...
۳	تردد مسافران زیادی که از کمربندی کنار شهر ...	مهاجرت نیروی جوان از این روستاها	جایگاه جغرافیایی مناسب شهرستان خور	اختلاف شدید جمعیتی بین اصفهان و سایر شهرها
۴	عدم موانع فیزیکی در ایجاد و گسترش زیر	تغییرات اقلیمی و وجود ماسه‌های روان	رونق گردشگری در شهرستان خور ...	اثرهای اکولوژیکی نامطلوب
۵	فرهنگ مهمان نوازی خوب ساکنان ...	کمبود منابع آب و خاک در مجموعه ...	جایگاه مناسب این شهرستان در استان	عدم برنامه‌ریزی مناسب و تأمین ...
۶	تمرکز عناصر مهم کشاورزی، جمعیتی، فرهنگی، علمی، ...	فقدان مراکز و ارگان‌های آموزش دهنده ...	بهبودی نسبی وضع اقتصادی مردم و زیاد شدن مسافرت‌های تفریحی	کمبود منابع آبی و پیدایش بحران آب در ایران مرکزی
۷	آیین‌ها و مراسم خاص موجود در منطقه	عدم پوشش گیاهی ...	نتایج و پیامدهای منفی ناشی از ...	عدم تعادل منطقه ای به علت تمرکز بیش از حد
۸	شبکه ارتباطی تقریباً مناسب بین شهر خور و مجموعه روستاهای آن	عدم گسترش خدمات دهی بخش حمل و نقل عمومی ...	مورد توجه قرار گرفتن صنعت گردشگری توسط مسئولان استان ...	خطر ماسه های روان و از بین بردن زمین‌های قابل کشت ...
۹	عدم ناهمواری‌ها و موانع طبیعی در بالا ...	وجود مراکز مهم آموزش عالی در سطح استان	قابل توجه بودن کویر و روستاهای حاشیه ...	خطر تخلیه شدن کامل روستاها و تخریب این ...
۱۰	عدم آلوده کننده‌های محیطی در این شهرستان	قابل توجه بودن کویر و روستاهای حاشیه ...	فرصت‌های شغلی موجود در بیرون از ...	
۱۱	کم بودن فاصله بین روستاهای شهرستان خور و بیابانک	قابل توجه و جالب بودن روستاها و ...		
۱۲	مناسب بودن هزینه اسکان و حمل و نقل			
۱۳	امنیت خوب منطقه			
۱۴	متنوع بودن منابع جاذب گردشگری ...			

راهبردهای رقابتی - تهاجمی SO

- راهبردهای فوق بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی تمرکز دارند و عبارتند از:
- توسعه تأسیسات گردشگری مانند ایجاد مهمانسرا، رستوران و استفاده از طبیعت زیبا و بکر روستاهای شهرستان خور و بیابانک به منظور ایجاد اشتغال برای جوانان روستایی؛
 - استفاده از پتانسیل کویرگردی شهرستان خور و بیابانک؛
 - توسعه خطوط زمینی و ایجاد زمینه توسعه حمل و نقل عمومی.

راهبردهای تنوع ST

- راهبردهای فوق بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی تمرکز دارند و عبارتند از:
- تقویت تبلیغات و اطلاع رسانی از طریق رسانه‌ها در خصوص پتانسیل‌های گردشگری روستایی شهرستان خور و بیابانک؛
 - توسعه شبکه اطلاعات گردشگری.

راهبردهای بازنگری WO

- این راهبردها ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی در استفاده از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف منطقه گردشگری مورد نظر دارند و عبارتند از:
- استفاده از توان مشارکتی مردمی در برنامه‌ریزی گردشگری؛
 - سرمایه‌گذاری خصوصی و دولتی در جهت توسعه گردشگری منطقه؛
 - ایجاد تعامل بین سازمان‌های متولی گردشگری در جهت توسعه گردشگری منطقه.

راهبردهای تدافعی WT

- این راهبردها بر رفع آسیب‌پذیری تأکید دارند و عبارتند از:
- استفاده از نیروهای متخصص در صنعت گردشگری و برنامه‌ریزی و اجرای بلند مدت و کوتاه مدت؛
 - آگاه نمودن مردم برای حفاظت از منابع طبیعی، تاریخی و جلوگیری از تخریب محیط زیست منطقه؛
 - ارتقای خدمات عمومی در منطقه برای جذب گردشگر.

کاربرد مدل TCI برای تعیین فصول مناسب گردشگری در شهرستان خور و بیابانک (شاخص اقلیم گردشگری)^۵

یکی از عوامل مؤثر بر زندگی، سلامتی و آسایش انسان؛ بویژه عواملی که باید در بحث گردشگری مد نظر قرار گیرد، شرایط اقلیمی است. وضعیت آب و هوایی یک منطقه، از جمله مهمترین عوامل مؤثر در جهت جذب گردشگر و یا بالعکس تضعیف آن است (دی فریتاس، ۲۰۰۳). روش های مختلفی برای طبقه بندی های اقلیمی از دیدگاه آسایش انسان وجود دارد که از جمله می توان به شاخص دمای معادل فیزیولوژیک (PET) (ماتزارکیس و آلکوفورادو، ۲۰۰۷) اشاره کرد. با وجود در دسترس بودن اطلاعات مورد نیاز در محاسبه شاخص اقلیم گردشگری میچکوفسکی تاکنون این شاخص به طور کاربردی در ایران استفاده نشده است.

معرفی شاخص اقلیم آسایش گردشگری و چگونگی محاسبه آن: شاخص اقلیم آسایش گردشگری (TCI) در سال ۱۹۸۵ توسط میچکوفسکی ارائه گردید. TCI ترکیبی از عوامل اقلیمی مؤثر بر آسایش گردشگران است. به کمک این شاخص، مناسبترین زمان سفر از نظر آسایش اقلیمی گردشگران تعیین می شود. TCI برای تورپراتورها و آژانس های مسافرتی در ارائه تورهایی با برنامه ریزی های مناسب زمانی و مکانی قابل استفاده خواهد بود. فرمول محاسباتی شاخص مذکور در فرمول (۱) نشان داده شده است.

$$TCI = 2(4Cid + Cia + 2R + 2S + W) \quad (1)$$

که در آن:

Cid: شاخص آسایش در بازه زمانی روز که ترکیب میانگین حداکثر دمای هوا و میانگین

حداقل رطوبت نسبی است.

Cia: شاخص آسایش شبانه روزی و در بر گیرنده میانگین دمای هوا و میانگین رطوبت نسبی است.

R: مجموع بارندگی

S: میانگین تعداد ساعات آفتابی در روز

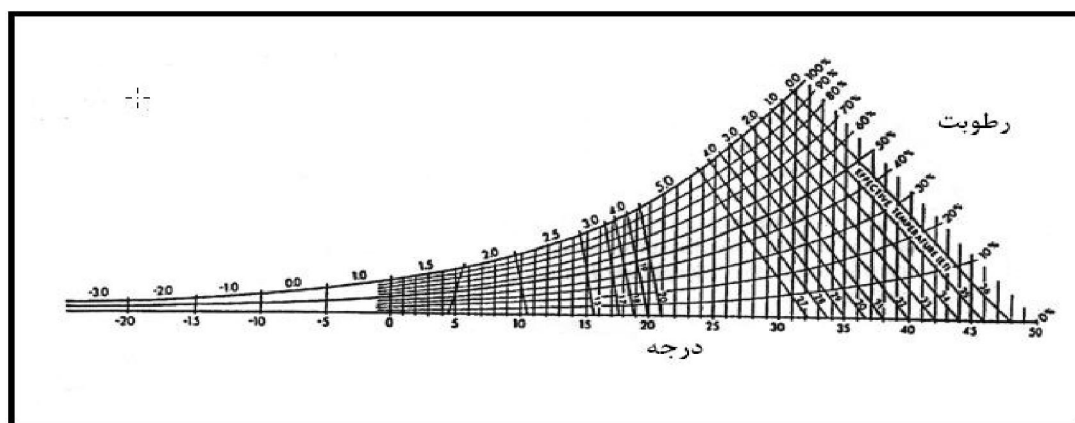
W: میانگین سرعت باد

به منظور تعیین Cid و Cia از منحنی شاخص دمای مؤثر که در شکل (۲) نشان داده شده و وزن هر کدام از این مؤلفه ها در جدول (۱۰) ارائه شده است، استفاده می شود.

جدول ۱۰) مؤلفه‌های مؤثر بر شاخص اقلیم آسایش گردشگری TCI

مؤلفه	متغیرهای ماهانه	تأثیر بر Tci	مقدار وزن در معادله Tci
Cld	حداکثر دمای روزانه و حداقل رطوبت نسبی	نشان دهنده آسایش حرارتی در حالتی که گردشگران بیشترین فعالیت را دارند.	٪۴۰
Cla	میانگین روزانه دما و رطوبت نسبی	نشان دهنده آسایش حرارتی در ۲۴ ساعت (شامل ساعات خواب و استراحت هم می شود).	٪۱۰
بارندگی (R)	مجموع بارندگی	مؤثر بر فعالیت های گردشگری که در محیط باز صورت می گیرند.	٪۲۰
تابش (S)	میانگین تعداد ساعات آفتابی در روز	در دمای بالا باعث سوختگی شده و تأثیر منفی دارد؛ اما در بیشتر مواقع اثر مثبت بر آسایش گردشگران دارد.	٪۲۰
باد (W)	میانگین سرعت باد	متغیری که با توجه به دما اثر مثبت یا منفی در آسایش گردشگران ایجاد می کند.	٪۱۰

مأخذ: میچکوفسکی، ۱۹۸۵

شکل ۲) رتبه های مربوط به شاخص آسایش شبانه روزی گردشگران بر اساس شاخص دمای مؤثر

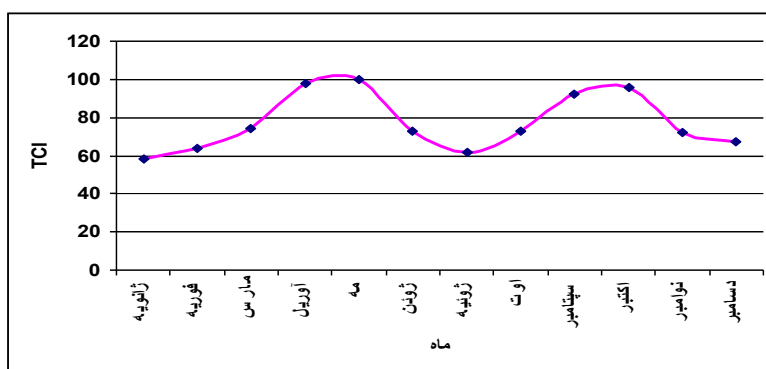
جدول (۱۱) مقادیر عددی شاخص TCI

گروه اقلیمی کلی	نام یا گروه اقلیمی	رتبه	حدود شاخص Tci
عالی	ایده آل	۹	۹۰-۱۰۰
	عالی	۸	۸۰-۸۹
خیلی خوب و خوب	خیلی خوب	۷	۷۰-۷۹
	خوب	۶	۶۰-۶۹
قابل قبول	قابل قبول	۵	۵۰-۵۹
	حد بحرانی و مرزی	۴	۴۰-۴۹
نامطلوب	نامطلوب	۳	۳۰-۳۹
	بسیار نامطلوب	۲	۲۰-۲۹
	بسیار نامطلوب	۱	۱۰-۱۹
	غیر قابل تحمل	۰	۹-(-۹)
	غیر قابل تحمل	۱	(-۲۰)-(-۱۰)

مأخذ: میچکوفسکی، ۱۹۸۵

بررسی شاخص اقلیم آسایش گردشگری ایستگاه خور و بیابانک

مقادیر شاخص اقلیم آسایش گردشگری در خور و بیابانک از ۵۸ تا ۱۰۰ تغییر می کند. بیشترین مقدار متعلق به ماه مه و کمترین نمره و رتبه شاخص مربوط به ماه های ژانویه و فوریه با مقدار ۴۸ است. ماه های مه (۱۱ اردیبهشت تا ۱۰ خرداد)، اکتبر (۹ مهر تا ۹ آبان)، سپتامبر (۱۰ شهریور تا ۸ مهر) بهترین وضعیت اقلیمی (رتبه نهم) برای آسایش گردشگران را دارد. با شروع ماه نوامبر تا پایان ماه مارس (۱۰ آبان تا ۱۱ فروردین) به تدریج از مقدار شاخص آسایش کاسته شده و رتبه های مربوط به آن نزول یافته است و در نتیجه آسایش اقلیمی کمتری برای گردشگران انتظار می رود. از اوایل آوریل تا پایان مه (۱۲ فروردین ۱۰ خرداد) مجدداً شاخص، روند صعودی دارد. از ماه ژوئن تا اوت مجدداً از مقدار شاخص کاسته شده است. مقادیر به دست آمده TCI ایستگاه خور و بیابانک برای ماه های مختلف سال در شکل (۳) نشان داده شده است. بر اساس این شکل خور و بیابانک از جمله مناطقی است که شرایط آب و هوایی آن از اواسط فصل بهار تا انتهای آن و اواخر فصل تابستان تا اواسط فصل پاییز بهترین وضعیت را در جذب گردشگر دارد (علیزاده، ۱۳۹۰: ۱۲۰). از ماه نوامبر تا پایان ماه مارس به تدریج با افزایش مقدار بارش و رطوبت نسبی و کاهش ساعات آفتابی رتبه منطقه کاهش یافته و نشان دهنده کاهش آسایش اقلیمی گردشگران است.

شکل ۳) توزیع ماهانه شاخص اقلیم آسایش گردشگری ایستگاه خور و بیابانک

جدول ۱۲) مقادیر عددی شاخص TCI ایستگاه خور و بیابانک

رتبه	گروه اقلیمی	مقدار عددی TCI	ماه
۵	قابل قبول	۵۸	ژانویه
۶	خوب	۶۴	فوریه
۷	خیلی خوب	۷۴	مارس
۹	ایده ال	۹۸	آوریل
۱۰	ایده آل	۱۰۰	مه
۷	خیلی خوب	۷۳	ژوئن
۶	خوب	۶۲	ژوئیه
۷	خیلی خوب	۷۳	اوت
۹	ایده آل	۹۲	سپتامبر
۹	ایده آل	۹۶	اکتبر
۷	خیلی خوب	۷۲	نوامبر
۶	خوب	۶۷	دسامبر

نتیجه گیری

بر اساس اطلاعات جدول‌های مدل SWOT و رتبه بندی عوامل مؤثر داخلی و خارجی تأثیر گذار بر گردشگری روستایی در منطقه مورد مطالعه مشخص گردید وجود منابع جاذب طبیعی و فرهنگی، همجواری با مناطق کویری مهمان نوازی سکنه، آداب و رسوم، وجود آثار تاریخی و فرهنگی، قرار گیری شهرستان در مسیر پرتردد محور اصفهان- یزد- مشهد، از مهمترین فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود در جذب گردشگر است. همچنین، عدم خدمات دهی بخش حمل و نقل عمومی، مهاجرت نیروی جوان، تخریب محیط، کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی - رفاهی، عدم تأمین بودجه در

خصوص توسعه گردشگری روستایی و... از مهمترین چالش‌ها و تنگناهای گردشگری در روستاهای خور و بیابانک است.

- تفسیر فرضیه اول: بر اساس اطلاعات جدول (۷) از نظر پرسش شوندگان کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی برای جذب گردشگر با امتیاز وزنی ۰/۲۸ مهمترین چالش در توسعه گردشگری روستایی شهرستان خور و بیابانک است. ایجاد امکانات و تسهیلات اقامتی- رفاهی در جذب گردشگر به این روستاها تأثیر گذار باشد. لذا فرض H_0 رد ($H_0: t_{xy}=0$) و فرض H_1 تأیید ($H_1: t_{xy} \neq 0$) می گردد و فرضیه اول مورد تأیید است.
- تفسیر فرضیه دوم: بر اساس اطلاعات جدول (۱۲) و شکل (۴) و تحلیل‌های مدل TCI شهرستان خور و بیابانک از اواسط اواسط فصل بهار تا انتهای آن و اواخر فصل تابستان تا اواسط فصل پاییز بهترین وضعیت را در جذب گردشگر دارد. لذا فرض H_0 رد ($H_0: t_{xy}=0$) و فرض H_1 تأیید ($H_1: t_{xy} \neq 0$) می گردد و فرضیه دوم نیز قابل قبول است.

پیشنهادها و راهبردها

با توجه به تحلیل‌ها و نتایج به دست آمده پیشنهادهای زیر برای توسعه گردشگری روستایی در شهرستان خور و بیابانک ارائه می گردد:

- ۱- معرفی روستاهای شهرستان، از طریق رسانه‌ها به گردشگران داخلی و خارجی؛
- ۲- ایجاد تسهیلات اقامتی-رفاهی مناسب در مرکز شهرستان برای اقامت گردشگران؛
- ۳- آگاه نمودن ساکنان روستا از درآمدهای حاصل از ورود گردشگران به روستا؛
- ۴- برقراری تورهای گردشگری روستایی و کویرگردی توسط دفاتر خدمات مسافرتی.

منابع

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی و آقاسی، عبدالله. (۱۳۸۸). تحلیل عوامل مؤثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل SWOT، مجله مطالعات شهری و منطقه ای، ش ۱، تابستان ۸۸، دانشگاه اصفهان، ص ۱۰۷-۱۲۸.
- ۲- زاهدی، شمس السادات. (۱۳۸۲). تحلیلی بر انواع توریسم و ارتباط آنها با یکدیگر، فصلنامه مطالعات جهانگردی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، شماره ۱۰، ص ۱-۱۱.
- ۳- رنجبریان، بهرام و زاهدی، محمد. (۱۳۸۴). شناخت گردشگری، اصفهان: انتشارات چهار باغ.
- ۴- رزم آور، سمانه. (۱۳۸۹). بررسی گردشگری یاسوج، پایان نامه کارشناسی، سقایی، محسن، دانشگاه غیرانتفاعی شیخ بهایی، گروه مدیریت جهانگردی.
- ۵- سقایی، محسن. (۱۳۸۸). امور مسافرت و صدور بلیت، جهاد دانشگاه اصفهان.
- ۶- سقایی، مهدی. (۱۳۸۲). بررسی قابلیت های گردشگری در ایران، پایان نامه کارشناسی رشد، پاپلی، محمدحسین، دانشگاه فردوسی مشهد.

- ۷- سبحانی، بهروز. (۱۳۸۹). شناخت پتانسیل های گردشگری منطقه آبگرم سردابه در استان اردبیل با روش SWOT، مجله مطالعات شهری و منطقه ای، ش ۴، بهار ۸۹، ص ۱۱۳-۱۲۸.
- ۸- شکوری، مهسا. (۱۳۸۸). بررسی گردشگری روستایی، پایان نامه کارشناسی، ازانی، مهری، دانشگاه غیر انتفاعی شیخ بهایی، گروه مدیریت جهانگردی.
- ۹- ضرابی، اصغر؛ محودی، جمال و باباخانزاده، ادریس. (۱۳۹۰). تحلیلی بر جاذبه ها و تسهیلات گردشگری منطقه اورمانات، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، ش ۳، پاییز ۹۰، ص ۳۵-۵۲.
- ۱۰- علیزاده، محمد. (۱۳۹۰). بررسی قابلیت های توسعه گردشگری کویری (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خور و بیابانک)، پایان نامه کارشناسی ارشد، سقائی، محسن دانشگاه پیام نور مرکز فریمان.
- ۱۱- قدمی، مصطفی؛ علیقلی زاده، ناصر و آنامرادنژاد، رحیم. (۱۳۸۸). بررسی نقش گردشگری در تغییرات کاربری اراضی مقصد (نمونه موردی: بخش مرکزی شهرستان نوشهر)، مجله مطالعات شهری و منطقه ای، ش ۳، زمستان ۸۸، ص ۲۱-۴۲.
- ۱۲- گلکار، کوروش. (۱۳۸۴). مناسب سازی تکنیک تحلیلی SWot، مجله صفا، ش ۴۱، سال پانزدهم، پاییز و زمستان ۸۴، ص ۱۹-۳۹.
- 13- D- Freitas, C. R. 2007. Theory, Concepts and Methods in Tourism Climate Research. School of Geography and Environmental Science, The University of Auckland, private Bag, Auckland, New Zealand
- 14- Matzarakis , A . Alcoforado, M. J. 2007. Importance of thermal comfort and bioclimate for tourism. Climate change and tourism 7-8 sept., Freiburg.
- 15-- Mieczkowski , Z. 1985 . The tourism climatic index: a method of evaluating world climates for tourism . The Canadian Geographer,
- 16-www.Khoormet.ir
- 17-www.Tourismroham.com
- 18-Noorportal.net
- 19-www.modiryar.com

